

ความว่าง

หลวงปู่เปลี่ยน ปัญญาปทีโป

ณ บัดนี้พวกเราท่านทั้งหลายมาถึงกาลถึงสมัย ถึงเวลาจะ
ได้พากันตั้งจิตตั้งใจเจริญเมตตาภาวนา ฝึกฝนอบรมจิตใจให้
สงบระงับเป็นสมาธิที่ทุกคนมีความต้องการ ในวันนี้จะอธิบาย
เรื่องความว่าง

ความที่ทำให้จิตใจว่างเปล่าจากกิเลสตามขั้นตอนที่เราจะ
ประพฤติปฏิบัติได้นั้น จิตใจของคนเรานั้นมันไม่มีเวลาว่าง มี
ตั้งแต่อารมณ์เป็นเครื่องทับถมอยู่หรือมีตั้งแต่อารมณ์ทั้งหลาย
นั้น ทำให้เป็นภาระหนัก จิตใจก็เลยหนักหน่วง จิตใจไม่มีเบาไม่
มีว่าง แต่ถ้าหากพวกเราท่านทั้งหลายได้สติปัญญาמודูจริงๆ
แล้ว มันก็มีว่างแต่มันว่างน้อยที่สุด แต่มันรับภาระมากที่สุด มัน
มีความหนักมากกว่า จึงแสดงให้เห็นว่ามันมีความทุกข์ได้
โดยเฉพาะภายในจิตใจ

ในที่นี่ไม่เกี่ยวข้องกับ พรรณนาถึงร่างกายของเราทุกคน จะ
พรรณนาเรื่องระบบจิตใจที่จะเห็นห่างหรือว่าละปล่อยวางจาก

อารมณ์ต่างๆที่เข้ามาแทรกแซงภายในจิตใจของเรา ไม่ให้จิตใจ
ของเรามีความว่าง เหตุฉะนั้นการที่จะทำให้จิตใจให้ว่างนั้น จึงเป็น
สิ่งที่สำคัญมากที่เราจะได้พากันชวนชววยพิณิจพิจารณาด้วย
เป็นผู้มีสติปัญญาสอดส่องมองดูจิตของตน ให้จิตของตนนั้นมี
อารมณ์เกิดขึ้น หรือมีความยึดมั่นถือมั่นอะไรไว้ ผูกขังไว้ในใจ
ของเรา แยกห้ามไว้ในใจของเรานั้น มีความหนักเพียงไหน เรา
จะปล่อยวางออกจากจิตใจของเราได้ด้วยวิธีใดจึงทำให้มันว่าง
จากสิ่งที่มันยึดอยู่

นี่ท่านผู้รู้ทั้งหลายท่านจึงกล่าวว่าได้ว่างเป็นตอนๆเป็นเวลา
เหมือนพวกเราพากันนั่งเจริญเมตตาภาวนานี้แหละ ตั้งแต่จิต
ของเรายังไม่สงบเป็นสมาธิอยู่ในอารมณ์หนึ่งอารมณ์เดียวได้
จิตที่มันวิ่งอยู่ไปตามสัญญาอารมณ์ภายนอก รับอารมณ์ทาง
ภายนอกอยู่ ส่งออกไปภายนอกอยู่นั้น วุ่นวายวิ่งเต้นไปที่ไหนอยู่
นั้น จะเรียกว่าจิตยังไม่มีควมว่างปล่อยวางจากอารมณ์นั้น
ไม่ได้ เหตุนั้นจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ เราจะพากันทำอย่างไร เราได้
เป็นนักปฏิบัติที่เค้าสมมุติให้ว่านักกรรมฐาน กรรมแปลว่าการ

กระทำ ฐานแปลว่าที่ตั้ง อันพวกเราทุกคนพากันตั้งใจกระทำอยู่
จุดมุ่งหมายต้องการอยากจะรู้และปล่อยวาง และให้จิตใจของ
เราเบาบางจากกิเลส ได้รับซึ่งความสุขได้จึงเป็นสิ่งที่สำคัญ

เหตุฉะนั้น**ปฺลิโพธ** กังวล อันที่เราจะปล่อยวางออกไปนั้นก็
คืออะไร องค์พระสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านว่าปฺลิโพธ
คำว่าปฺลิโพธก็คือ ถ้าพูดออกมาให้เห็นชัดว่าเป็นความกังวลอยู่
กับสิ่งที่เราต้องการอยู่นั้น นั้นอย่างหนึ่ง หรือสิ่งที่เราไม่ต้องการ
แต่มันเกิดกังวล ทำไมจึงพูดอย่างนี้ บางสิ่งบางอย่างที่เรา
ต้องการสมหวังสมปรารถนา มันก็เป็นกังวลอยู่เหมือนกัน บาง
สิ่งบางอย่างที่เราไม่พอใจ เราอยากทิ้งอยากปล่อยอยากวางไป
มันมาทำให้จิตใจเศร้าหมอง มันก็เป็นกังวลเหมือนกัน อันนี้
เรียกว่ากังวลทั้งดีและไม่ดี เหตุฉะนั้นพวกเราจะมีสติปัญญา
อย่างไร ว่องไวเฉลียวฉลาดเพื่อจะให้เรา รู้จักสิ่งเหล่านี้ เพื่อได้ลดละ
ปล่อยวางออกไปให้จิตใจของเรานั้นได้เบา ได้วางออกจาก
อารมณ์ต่างๆไป เพราะจิตใจมันคิดหลายอารมณ์อยู่ตลอด มัน

ไม่น้อยอารมณ์ลงไป มันไม่ว่าง ไม่ห่าง นี่แหละจึงเป็นสิ่งที่
สำคัญ

คำว่าปลื้โพธกัังวล ตามนักปราชญ์ทั้งหลายท่านกล่าวอีก
อย่างหนึ่งก็คือว่า**นิวรรณธรรม**นั่นเอง ปลื้โพธกัังวล ก็อันเดียว
กันเอง เหตุฉะนั้นท่านจึงให้ปล่อยทั้งอดีตและอนาคต
ปลดปล่อยออกจากดวงใจของเรา บางคนนั้นปลื้โพธกับทรัพย์
สมบัติทั้งหลาย บางคนก็ปลื้โพธกับการที่จะเดินทางไปที่โน้นที่นี้
ไปสถานที่ต่างๆหรือไปเมืองนอกเมืองนา หรือไปทำการงานที่
โน้นที่นี้ หรือการศึกษาเล่าเรียนอะไรในสิ่งที่เรากระทำอยู่ หรือ
การที่เราจะไปทำบุญทำทานการกุศลทั้งหลาย สิ่งทั้งหลาย
เหล่านี้เป็นปลื้โพธกัังวล เรียกว่าปลื้โพธกัังวลกับกิจการงานบ้าง
กับทรัพย์สมบัติบ้าง ปลื้โพธกัังวลนั้นบางทีก็คิดถึงเพื่อนถึงฝูงจะ
อยู่กันอย่างไร ไปยังไร สุขสบายมั้ย ก็เป็นปลื้โพธกัังวล อันนี้มัน
ทำให้จิตใจของเรามีภาระหนัก ปลื้โพธกัังวลมาหาตนเอง บางที
ก็เจ็บไข้ไม่สบาย มีความวุ่นวายอยู่ ปลื้โพธกัังวลกับโรคภัยไข้

เจ็บกับร่างกาย อันนี้แหละบางคนปลื้โพธกัังวลน้ำร้อนน้ำหนาว
เจ็บแข็งเจ็บขา อะไรเกิดขึ้น

การปลื้โพธกัังวลกับทั้งบุคคลอื่นและตนเองและทรัพย์
สมบัติทั้งหลายเหล่านี้ ทั้งการเดินทางไปที่ใดก็ดี บัดนี้เราทุกคน
ที่นั่งอยู่นั้น มีการปลื้โพธกัังวลอย่างนั้นแล้ว ถ้าหากมีกััง
ปลดปล่อยออกไปว่าเดี๋ยวนี้อากำลังนั่งทำคุณงามความดีอยู่ ปลด
เปลื้องออกไปเสียก่อน อย่าเอามาคิด อย่าเอามายุ่ง แยกความ
กัังวลนั้น ปลื้โพธกัังวลไปทางข้างหน้ามันเป็นอะไร มันก็เป็น
อนาคต มันไปคิดกับอนาคตนั่นเอง ท่านจึงให้ปลดปล่อยออกไป
ว่าทั้งอดีตสิ่งที่ล่วงไปแล้วก็ให้ปล่อยวางไปเรื่องราวสิ่งใด สิ่ง
เป็นอนาคตที่ยังไม่มาถึงเราจะกระทำอยู่ เราก็ปล่อยวางออกไป
เหมือนกัน ท่านไม่ให้มีปลื้โพธกัังวล เมื่อทุกคนได้พากันใช้
สติปัญญาามองเห็นโทษสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่มาปกปิดบังจิตใจของเรา
เราไม่ให้สงบ ไม่ให้บรรลุคุณงามความดีเป็นปลื้โพธกัังวลเช่นนี้
แล้ว เราก็ควรที่จะละถอดถอนปล่อยวางออกไป อย่าให้มันมา
ยุ่งในจิตใจของเรา

เรามาพิจารณาในปัจจุบัน คำว่าพิจารณาในปัจจุบันนั้นก็
คืออารมณ์ทั้งอดีตอนาคตนั่นเอง มันเกิดมาในจิตของเรา เราจึง
ไปกังวลเช่นนั้น ท่านจึงให้หาวิธีปล่อยในปัจจุบัน ว่าจิตของเรา
อยู่ในปัจจุบันนี้มันมีความกังวลอยู่กับอะไร ควรที่เราจะปล่อย
สิ่งนั้นออกไป ถ้าหากเราปล่อยได้ ท่านจึงเปรียบเทียบเหมือน
ปล่อยอดีตอนาคต หรือปล่อยนิวรณ์ธรรมทั้ง ๕ ไม่มารบกวน
ราวีจิตใจของเรา มันสงบอยู่ เมื่อสิ่งเหล่านั้นเราปล่อยออกไปได้
หมด ไม่ยุ่งเหยิงแล้ว จิตก็เลยสงบนิ่งอยู่ คำว่าจิตสงบนิ่งอยู่
ระงับจากปฏิกิริยาที่กังวลและนิวรณ์ธรรม จิตอยู่นิ่งเป็นอารมณ์
หนึ่งอารมณ์เดียวนั้น ท่านจึงจัดว่ามีความว่างจากอารมณ์นั้น
มาอยู่ในอารมณ์หนึ่งอารมณ์เดียว

นี่ในเบื้องต้นในจิตว่าง ก็ทำให้พวกเรามีความสุขได้แล้ว นี่ก็
ว่าง จิตว่างชนิดหนึ่ง พูดถึงว่าจิตว่างชนิดนี้ก็เราไม่เกี่ยว
ถึงกับขณิกสมาธิ ว่างนิดๆหน่อยๆจิตก็ออกไป ถ้าหากเรา
คิดถึงขณิกสมาธิ จิตของเราสงบชนิดหน่อยมันออกไปแล้ว ก็เอา
ขึ้นมาหาข้อธรรมกรรมฐานมาสงบอีก นั่นมันก็ว่างนิดหน่อยถ้า

พูดถึงว่างอย่างนั้น ถึงอุปจาระสมาธิมันสงบถึง ๓๐ นาที มันก็
ว่างจากนิวรณ์ธรรมเหมือนกัน แต่มันก็ว่างนานกว่า บัดนี้มัน
ถึงอัปปนาสมาธิ จิตแนบแน่นมันคงดำรงอยู่ในอารมณ์หนึ่ง
อารมณ์เดียว มีความรู้อยู่ แต่มีความรู้อยู่ในอารมณ์ มันจะมีแต่
ความสุขอยู่ในอารมณ์นั้น ว่าไม่มีนิวรณ์ธรรมมากั้นทางจิตใจมา
รบกวนอะไร จิตก็เลยกำลังนิ่งอยู่มีความว่างอยู่ เหมือนกับธงอยู่
บนยอดเสาไม่มีลมอะไรมาพัด ธงก็ยอมนิ่งอยู่ ฉันทใดก็ดี จิตของ
บุคคลนั้นสงบระงับจากนิวรณ์ธรรมแล้ว มีความนิ่งอยู่ก็มีความ
ว่าง ทำให้เห็นห่างจากนิวรณ์ธรรม เราจะนำจิตของตนเอง
ประคองไว้ในอารมณ์อยู่ ก็เลยมีความสุขความสบาย นี้เรียกว่า
จิตเป็นสมาธิ

บัดนี้เมื่อจิตของเราเป็นสมาธิแล้ว เราปล่อยวางได้ว่างกว่า
นั้น ละสัญญาได้ ไม่สนใจกระทั่งเสียง เสียงก็ไม่ได้ยิน ดับเสียง
ได้ ดับสัญญา หลบเข้าลึกลงไปอย่างนี้ ท่านเรียกว่าคนหลบเข้า
ไปถึงในฌานได้ ปล่อยวางได้หมดจากทุกขเวทนาและเสียง
ทั้งหลาย สัญญาไม่รับทางภายนอก จิตก็หลบเข้าไปอยู่ในชั้นลึก

มีตั้งแต่ความว่างๆของร่างกายเหมือนไม่มีร่างกาย ว่างเบื้องต้น
มันเห็นกายอยู่ ว่างที่สองนี้ คนเข้าอยู่ในฌาน ตรงนั้นเราจะ
มองเห็นได้ชัด เรานั่งอยู่ร่างกายมันก็ไม่มี มันว่างเปล่า ไม่มีแข็ง
มีขามีมือ มีแขนอะไร ไม่มีหูมีตา มองหาไม่เห็นร่างกาย นั่นก็
เรียกว่าเบากาย เพราะอะไร เพราะจิตไม่สนใจ จิตปล่อยวาง ก็
เบาใจด้วย เบาใจอะไรทำไม คือเสียงไม่มารบกวน ปล่อยเสียง
ได้ ก็เลยว่างทั้งเสียง นั่นแหละสงบระงับจากนิวรณ์ธรรมใน
เบื้องต้น

บัดนี้มันสงบระงับลงไป ลึกลงไปกว่านั้น เรียกว่าคนนั้นอยู่ใน
ในฌาน จึงมองดูแล้วเห็นแต่ความว่างๆอยู่ในร่างกาย ใจก็เลย
สบาย เรียกว่าเบากายเบาใจ นั่งอยู่เท่าไรก็ได้ เพราะมีแต่
ความสุขและความว่างๆเป็นที่อยู่ของผู้อยู่ในฌาน อันนี้ไม่รับรู้
จากสิ่งภายนอก ไม่รับรู้จากเสียงภายนอก ไม่รับรู้กับร้อนกับ
หนาว ไม่รับรู้กับเจ็บกับปวดอะไร เพราะร่างกายเหมือนกับ
หายไปแล้ว เหมือนกับเป็นลมหรือเบาๆเหมือนอย่างสำลียู่

บางบุคคลนั้นมาตรงนี้อาจจะเห็นว่าร่างกายเหมือนจะลอย
ขึ้นไปบนอากาศได้ หรือมันลอยอยู่ยังไง จะมองหาไม่เห็น แต่เรา
มีความสามารถที่จะมีสติปัญญามองเห็นความว่างคือจิต ไม่รับ
เสียงด้วย ไม่รับทุกขเวทนาด้วย ไม่รับมีตนมีตัวด้วย จิตก็เลย
เบาๆอยู่ จึงจะเห็นว่าอารมณ์ที่มันยึดเป็นกังวลทั้งหลายใน
ร่างกายมันก็ปล่อยไปหมด อารมณ์ที่มันยึดกับเสียงที่จะมา
รบกวนมันก็ปล่อยไปหมด อารมณ์ที่เป็นภาระหนักที่มารบกวน
ชั้นลึกลงไป มันก็ไม่ยึดไม่ถือไม่เกี่ยว มันก็เลยวางทั้งร่างกายให้
ว่างๆ

ว่างตรงนี้เรียกว่าว่างอยู่ในฌานลึก ไม่สนใจ เสียงอะไรดัง
อยู่ในโลก ไม่รับรู้ ไม่เกี่ยว ใครพูดอยู่ที่ไหนก็ไม่รับรู้ ไม่เกี่ยว
ปล่อยวางอยู่ตลอด เรียกว่าคนดับสัญญา อันนี้แหละเรา
พิจารณาดูความว่าง ยิ่งสุขลึกลงไปกว่าอัปปนาสมาธิ เมื่อเรา
เพ่งตกลงอยู่ในฌาน เมื่อทุกคนมาเห็นตรงนี้จะเข้าใจได้ชัดว่า
หนึ่ง พระอรหันต์ทั้งหลายเมื่อท่านเข้าฌานได้จริงๆ ท่านจึงออก
เหาะเหินเดินอากาศไปได้เหมือนอย่างนกอย่างสบาย นั่นหนึ่ง

สองเราจะมั่นใจในความสงบนั้นเป็นความสุข โดยไม่มีความ
กังวลนั้นนะ สาม ตนเองนั้นจะเห็นว่ามั่นใจในความสงบนั้น
ปล่อยวางนั้น เป็นทางที่ถูกต้อง ควร จึงเห็นว่าความสงบเป็น
ความสุขแท้ นั้นอีกอย่างหนึ่ง นี้!

แต่แม้จิตจะไปติดอยู่ในความว่างก็ตาม แต่มันก็ติดอยู่ในสุข
คือความว่างนั้น แต่เราก็จะมีความสามารถแก้ไขกันได้ จิตไม่มี
วุ่นวายและมีความกังวล และไม่ร้อนไม่หนาว ไม่เจ็บไม่ปวดที่
ไหน เหมือนกับไม้ได้รับ มีทุกขเวทนาอันใดมาแย่งชิงภายในจิต
เห็นแต่ความว่างและความสุขเป็นหลักของจิตอยู่ นี้ก็นำ
ความสุขมาให้ มองเข้าไปจริงๆแล้ว จะเข้าใจได้ชัดว่าเมื่อตนเอง
นั่งอยู่นั้น เห็นกายว่างๆมันไม่มี ไม่เห็นแข็งเห็นขา เห็นหูเห็นตา
ทั้งใด มั่นใจที่จะนั่งได้เป็นวันๆคืนๆ

มั่นใจอีกอย่างหนึ่งเราก็จะแน่ใจว่าเดี๋ยวนี้เราเป็นผู้หญิงหรือ
เป็นผู้ชาย จิตจะไม่สนใจว่าตนเองเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย ไม่สนใจ
ตรงนั้นไม่สมมุติขึ้นมาเลย เพราะเขาไม่สมมุติทั้งเสียงภายนอก
เขาไม่สมมุติทั้งร่างกาย ตรงนี้เราจะเห็นชัดว่าไม่มีผู้หญิงผู้ชาย

จิตจะมีแต่ความสุขและความว่างอยู่เฉยๆ เราจะมั่นใจได้ว่าพระ
อริยเจ้าทั้งหลายนั้น เมื่อหากท่านเข้าไปถึงขั้นลึกแล้ว จริงๆผู้ที่
เข้าไปอยู่ในฌานนั้น จะไม่หมายความว่าเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย จึงพอ
สรุปได้ว่าเป็นเราๆหรือว่าทุกคนก็ให้พากันภาวนาไปก่อน จะ
มองเห็นได้ชัดว่าตกในกระแสตรงนี้ จึงไม่มีสมรवासหรือพระ
เมื่อภาพออกมานั้นจะเป็นคนที่ เป็นพระกันไป ผู้หญิงก็เหมือน
เป็นพระ ผู้ชายก็เหมือนเป็นพระ ญาติโยมพระก็เหมือนเป็นพระ
รูปภาพจะออกมาเป็นผู้มีศีลเหมือนกับพระ เหตุฉะนั้นพวกเรา
เหล่านี้หากเมื่อล่วงลับดับไปแล้วจึงจะไปอยู่ในพรหมโลก เป็น
สิ่งที่สำคัญ เพราะอะไร เพราะไม่มีสมมุติผู้หญิงผู้ชาย อยู่ใน
ฌานในความสงบ ตรงนี้แหละเป็นความว่างอีกชนิดหนึ่ง

เหตุฉะนั้นครูบาอาจารย์นักปราชญ์ราชบัณฑิตเมธีทั้งหลาย
ท่านว่าอยู่ในฌานขั้นลึก ทำให้ติดเหนียวแน่น บางองค์จะติด
เป็นสิบๆปี กว่าจะมีสติปัญญารู้ดีหรือรู้ชั่ว รู้ว่าตนเองติดอยู่ใน
ฌาน มันจะสมมุติตนเองว่าบรรลุธรรมแล้ว ข้อนี้เป็นข้อที่ต้อง
ใส่ใจให้ดีทุกคน เมื่อภาวนาไปถึงว่าตนเองบรรลุสำเร็จ โลกนี้ไม่

มีใครจะรู้เหมือนอย่างเรา ระวังให้ดีตรงนี้ เป็นเรื่องที่เราจะมี
ความระวังเมื่อภาวนาไป เมื่อไปถึงตรงนี้แล้วมองร่างกายมันไม่
เห็น เหมือนตนเองนี้วางขั้น ๕ วางรูปขั้นนี้ได้อย่างดีแล้ว มันจะ
สมมุติตนเองว่าตนเองสำเร็จมรรคผล

นี่ทุกคนเป็นนักปฏิบัติควรจดจำ นำไปพิจารณาให้ดี
ให้รอบคอบ เมื่อมันสมมุติขึ้นมาว่า โอ้ย มันจะได้ รูปขั้น หาย
ไม่มีเลย จะให้มันมีก็ได้ ไม่มีก็ได้ เสียงก็จะได้ ไม่มีปัญหาอะไร
ไม่มีเกี่ยวข้อง ทุกขเวทนาทั้งหลายไม่มีเสียแล้ว เพราะไม่มี
ร่างกาย เราจะได้ ไม่มีอะไรมายุ่งจิตใจ นี่ ตรงนี้แหละเป็นสิ่งที่
สำคัญ หากมันสมมุติขึ้นว่าตนเองนี้บรรลุมรรคผลแล้ว ในโลกนี้
ใครจะเห็นอย่างเราบ้างมั้ยนอ นั่งภาวนาไปเห็นความว่าง
ความเปล่าอย่างนี้ ไม่มีอะไรยุ่งจิตใจ มีแต่ความสุขความว่างๆ
อยู่อย่างนี้ เราคนหนึ่งแหละเป็นคน ที่บรรลุมรรคผล ถ้ามันคิด
ขึ้นมาอย่างนี้ ทุกคนควรเป็นผู้มีสติปัญญาตักเตือนจิตใจของเรา
นั้นให้รวดเร็ว เตี่ยวันนี้เธอสำเร็จมรรคผลหรือยัง ละกิเลสได้สิ้น

หมดหรือยัง เธอยังไม่สำเร็จ เธอกล่าวว่าเธอสำเร็จทำไม ตรงนี้
ต้องใช้สติปัญญาตัดเตือนจิตใจของมันเอง

ที่มันถอดถอนออกจากรูปร่างกายนั้น มันว่าง มันไม่ยึด มัน
ไม่เกี่ยว แต่มันยังไม่รู้แจ้งเห็นจริงหมด ชาติ ๔ มันยังไม่ได้ขยาย
อะไร เพราะมันปล่อยเร็วเฉยๆ ปล่อยวางให้สงบเฉยๆ มันไม่ยุ่ง
เฉยๆ แต่มันยังไม่ได้เรียนรู้ บัดนี้ตนเองติดอยู่ในความว่างว่ามัน
มีความสุข ติดอยู่ในสุขยังไม่รู้ตัวว่าตนเองติดอยู่ในกิเลส ยัง
ไม่ได้ละ นี่สิมันยังไม่พ้นทุกข์ เป็นสิ่งที่สำคัญ ว่างตรงนี้เป็นว่างที่
สำคัญมาก ว่างอยู่ในฌาน ในฌานชั้นลึกเป็นสิ่งที่สำคัญ ทุก
คนควรพากันพิจารณาให้ดี จะมาหลงอยู่ตรงนี้

นักปฏิบัติทั้งพระทั้งเณรก็ดี นั่งกันสิบชั่วโมงก็ดี มันติดตรงนี้
เป็นส่วนมาก ระวังให้ดี แต่มันมีความสุขมากแหละ ดีกว่าคนไม่ได้ แต่
มันจะติด มันจะไม่ก้าวหน้าเท่านั้นเอง บางท่านบางองค์ก็เลยมา
สมมุติว่าติดสมาธิ แท้ที่จริงพูดอย่างธรรมดาเรียกว่าติดอยู่ใน
ความสงบดีกว่า ความสงบกับสมาธิ แต่ความสงบนั้นพูดตาม
ความจริงแล้ว มันลึกกว่า ความสงบมันลึกกว่า ลึกกว่าสมาธิ ถ้า

เรามาคิดอีกชั้นหนึ่งพิจารณาดูให้ดีอย่างนี้ นี่แหละความว่างที่
ครูบาอาจารย์ท่านทั้งหลายที่ได้ปฏิบัติมาบางท่านบางองค์ว่า
ทำให้จิตว่าง ทำให้จิตว่าง ก็เพราะอะไร มันว่างอยู่เป็นบางครั้ง
คราว มันไม่ได้ว่างหมด

บัดนี้มันมาว่างตรงนี้ ถ้าเรามาค้นคว้าให้ดูดี ๆ แล้วว่า เราติด
อยู่ในสุข เราต้องดูสุขนั้นเข้าไป ดูสุขนั้นเข้าไป เรียกว่าจิตมี
ความสุข ความว่าง ๆ ไครมาว่ามันว่าง ๆ ไครมาพูดว่ามันสุข ๆ อยู่
นี้ ก็ต้องพิจารณาด้วยเป็นผู้มีสติปัญญาดูจิตเข้าไปอีกที จิตของ
เราไปติดความสุขเสียแล้ว ความสุขอันนั้นก็เป็นของไม่เที่ยง
เป็นของละเอียด ยังไม่ยกไตรลักษณ์ขึ้นมาพิจารณาให้เห็นว่า
เออ นี่ มันมายึดอยู่นี่ มันยังหลงอยู่ ยังไม่เข้าใจ

ความพาหลงก็คืออะไร เราควบก้นก็เรียกว่าจิตตวิญญาณ
เป็นวิญญาณเครื่องหมายรู้ความสุขนั้น เครื่องหมายรู้ความว่าง
นั้น เป็นตัวยึด เป็นตัวอวิชชา เป็นตัวกิเลส ทำให้ยึดติดกับ
ความสุขนั้นอยู่ มันไม่ว่าง มันไม่ว่างจริงๆ มันยังติดอยู่ แต่ยังไม่
มีสติปัญญา รู้ จิตก็ยังไม่รู้ว่าตนเองติด ต้องเป็นผู้ใช้สติปัญญา

สอดส่องมองเข้าไป ให้เห็นว่าตนเองติดอยู่ในความสุข ความ
ทุกข์เหมือนจะไม่มี แต่ที่จริงมันอยู่ในความสุข มันเปลี่ยนแปลง
อยู่ มันมองไม่เห็นเพราะมันละเอียด มันก็มีทุกข์มีสุขอยู่นั้น
แหละ แต่มันอย่างละเอียด อย่างบุคคลที่ไม่มีปัญญา ก็มองไม่
เห็น ต้องเป็นผู้มีสติปัญญา มองเห็นเป็นไตรลักษณ์ จึงจะได้
พิจารณาตรงนี้ให้เข้าใจ เพื่อจะได้ปล่อยวางออกไปให้เห็นเป็น
กลางๆ เพื่อจะให้จิตของเราว่างออกจากยึดความสุขและความ
ทุกข์ละเอียดนั้นลงไป เรียกว่ากิเลสละเอียดเป็นอนุสัย ติดอยู่ใน
ดวงใจของเรา นอนมาหลายภพหลายชาติก็ตรงนี้เอง ก็มาหลง
อยู่ตรงนี้

แต่มาหลงอยู่ตรงนี้ก็ไม่ใช่เสียเปรียบ ตายก็ไปพรหมโลก แต่
มันก็มาเกิดอีกอยู่นั่นเอง เพราะมันยังติด มันติดชั้นลึก นี่เป็นสิ่ง
สำคัญที่เราจะได้พากันดู ควรที่เราจะย้อนมาดูถึงไตรลักษณ์ ดู
ให้ถ่องแท้ถึงรูป ร่างกายก็ดี เลี้ยงเป็นธาตุ ๔ อยู่ยังไงให้เข้าใจ
จิตใจแจ้งชัด แล้วก็มาดูเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ในสิ่ง
เหล่านี้เพื่อจะยกขึ้นมาพิจารณาให้เป็นไตรลักษณ์ให้ได้ เราจึง

จะปล่อยวางได้ ต้องให้เห็นโทษสิ่งเหล่านี้ยังมีอยู่ เรายังติดอยู่
สุขเวทนาก็คือเวทนานั้นเอง จะยกให้เป็นไตรลักษณ์ได้ยังไง นี่
จะได้พิจารณาให้เข้าใจว่าไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตาอย่างไร

สัญญาความจำนั้นก็เหมือนกัน จะยกขึ้นมาเป็นไตรลักษณ์
ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตาอย่างไร ควรที่จะได้ใช้สติปัญญา

พิจารณา สังขารการปรุงแต่ง **ปุณฺณาริสังขาร อปุณฺณาริ**

สังขาร ปรุงทางดีก็ดี ปรุงทางไม่ดีก็ดี เวลาเป็นกลางๆอยู่ การ
ปรุงมันอยู่ในส่วนกลางก็ดี เราก็จะใช้สติปัญญามาดูให้ถี่ถ้วน
ด้วยดีๆว่า ยกกลางขึ้นมาเป็นไตรลักษณ์เหมือนกัน

บัดนี้วิญญาณ เครื่องหมายรู้นั้น เราก็จะให้มันรู้โกหก มันทำ
ให้ยึดหน่วงเหนี่ยวอยู่เป็นอุปาทาน เราก็จะได้ดูมัน ดูให้เข้าใจ ดู
ให้เข้าใจ เอ๊ะ ใจเจ้าเครื่องหมายรู้ว่าตนเองว่ารู้แล้วๆนี่ มันรู้ด้วย
อะไร รู้ด้วยสัญญาริ รู้เฟื้องๆ คำเรียกว่ารู้ด้วยสัญญา อันนี้มันรู้
ด้วยวิญญาณ มันว่าตนเองมันรู้ มันฉลาด เหมือนกับพวกเรา
ท่านทั้งหลายรู้อันเป็นทุกข์ เวลามันมีความทุกข์เกิดขึ้น ร่างกาย
และจิตใจวุ่นวายไปเห็นว่าเป็นทุกข์ เวลามันหายไปแล้ว เราก็ว่า

ไม่เป็นทุกข์ นี่แหละตรงนี้เป็นโลกิยะปัญญาอยู่ ไม่ใช่เป็น
โลกุตระปัญญาอะไร เพราะมันยังไม่รู้แจ้งเห็นจริงในตามความ
เป็นจริงตามสภาวะธรรม นี่แหละเราจึงนำจิตของเราให้หลุดพ้น
ไม่ได้ ก็ติดอยู่ตรงนี่เอง นี่เราจะได้ศึกษาอยู่ตรงนี่

เหตุฉะนั้นองค์สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่
เป็นบรมครูของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลายนั้น ท่านที่ได้หลุดพ้น
ไปแล้ว และพระอริยสาวกทั้งหลายที่ท่านรู้แจ้งเห็นจริงนั้น ท่าน
จึงมาพิจารณาให้เห็นไตรลักษณ์หมดลงมานี้ รวบรวมอยู่
ตรงนี่ ทุกสิ่งทุกอย่าง ทั้งภายนอกก็รวมลงมาตรงนี่ ทั้งภายในทั้ง
ชั้น ๕ รูป ธรรม รูปก็มี ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลมผสมกัน
อยู่ ท่านก็เรียนรู้จริงเห็นแจ้งตามความเป็นจริงของสิ่งเหล่านั้น
ตั้งอยู่เห็นชัด นี่!

อันนี้เวทนาจึงดี ท่านเข้าใจทั้งสุขและทุกข์เวทนา มันเกิด
ขึ้นมาอย่างไร อยู่อย่างไร ดับไปที่ไหน ท่านเข้าใจอย่างนี้

สัญญาที่ดี ความจำความหมายรู้ สิ่งนั้นรู้อันนั้นอันนี้ก็ดี มัน
อยู่เพียงผิวเผิน ท่านก็เข้าใจได้ ท่านก็ยกขึ้นมาหาไตรลักษณ์
หมด

สังขารการปรุงแต่งทั้งดี และทั้งไม่ดีก็ดี อยู่โลกนี้โลกหน้า
ทางไหน ไปอยู่ทางใดก็ดี ห่างไกลแค่ไหน สังขารอยู่ที่ใด ท่านก็
ทำความเข้าใจในสังขารนั้น แม้จะไปเห็นอยู่ที่ใดก็ดี สัมผัสอยู่ที่
ใดทั้งเย็นร้อนอ่อนแข็งที่ใดๆก็ตาม ทุกข์สุขอยู่ที่ไหนก็ตาม อันนี้
การสัมผัสในสังขาร การปรุงแต่งขึ้นภายในจิตว่ามันยึดเหนี่ยว
อยู่ตลอด มันปรุงอยู่ตลอด เกิดๆดับๆอยู่อย่างนี้เป็นธรรมดา
สังขารการปรุงแต่ง ทั้งปรุงทั้งทุกข์ ปรุงทั้งสุข ปรุงทั้งดีทั้งชั่ว คิด
ดูๆทุกวันนี้มันปรุงอยู่อย่างนี้มันก็ยังไม่พิน ทำอย่างไรเราจะใช้
สติปัญญาให้รู้ว่านี่มันเป็นไตรลักษณ์ลงได้อย่างแท้จริง

บัดนี้วิญญูณเครื่องหมายรู้ รู้แนบแน่นยึดมั่นถือมั่น เห็นม้วย
บางคน เวลามันโกรธ มันโกรธอยู่สองปีสามปีก็ดี ยึดบางสิ่ง
บางอย่าง ยึดเหนี่ยวแน่น ทั้งดีและทั้งไม่ดี มันยึดเหนี่ยวแน่นอยู่
มันยึดทางดีก็มีความสุข ยังเบาไปหน่อยๆ แต่มันก็ติด ยึดทางไม่ดี

มันทำให้จิตใจเศร้าหมอง ท่านจึงว่าเป็นกิเลสทั้งสองอย่างอยู่นั้นเอง นี่แหละมันหลงเป็นธรรมดา เรียกว่าวิญญูณ
เครื่องหมายรู้ มันหมายเหนียวแน่นจริงๆ ท่านจึงเรียกว่า**อนุสัย**
เรียกว่ากิเลสเป็นยางอยู่ การยึดมั่นเรียกว่าเหมือนกับยางคือ
กิเลส เหนียวแน่นอยู่ภายในใจของเรา ก็เลยทำให้ใจเรานี้หลงไป
ตามวิญญูณ มันหลอกดวงให้หลงก็ตามมัน มันยึด มันพายึด
ไว้ มันพาเกาะไว้ เกี้ยวไว้ เราก็เลยยังไม่พ้นจากวัฏสงสารไป จึง
ได้มาเกิดอีกอย่างนี้แหละ

แม้จะเป็นหญิงเป็นชายก็ดี ก็มาด้วยความดี ก็เลยเกิดมา
เป็นมนุษย์ก็ยังโชคดีหน่อย ดีกว่าสัตว์เดรัจฉานทั้งหลาย โชคดี
ยังไงมาเกิดเป็นมนุษย์ โชคดีได้พบพระพุทธศาสนาก็โชคดีอีก
โชคดีที่มีพระผู้มีพระภาคเจ้ามาตรัสขึ้นในโลกก็โชคดี โชคดีอีก
กึ่งหนึ่งยังมีครูบาอาจารย์นักปราชญ์ทั้งหลาย บวชสืบๆมา นำ
คำสั่งสอนของพระพุทธองค์ทรงตรัสเทศนาเอาไว้ มาแจกจ่าย
แบ่งปันให้พวกเราท่านทั้งหลายได้ยินได้ฟัง โชคดีเหลือเกินพวก

เราท่านทั้งหลาย ควรที่ของที่มีอยู่ ควรจะปลุกตนเองให้ตื่นขึ้น
ทำคุณงามความดีเพื่อจะให้เข้าใจในสิ่งนี้

หากทุกคนได้มีสติปัญญา รู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งนี้แน่นอนแล้ว
นั้นแหละจิตของเราจึงจะได้ว่าง ว่างตรงนี้ว่างสุดท้ายเราตรงการ
ความว่างสุดท้าย ว่างไม่ยึดมั่นถือมั่นในขั้นที่ ๕ ไม่ว่าจะเป็นคน
เป็นตัวนั้นจะทำกันอย่างไร มันจึงจะว่าง มันก็ต้องเรียนเป็นผู้มี
สติปัญญาว่าองไวเฉลียวฉลาดสอนจิตของตนเองให้รู้โทษของ
เหล่านี้จึงปล่อยว่างได้ ท่านจึงบอกว่า การบุคคลใดที่ไม่ยึดมั่น
ถือมั่น ในขั้นที่ ๕ ในอุปาทานขั้นที่ จิตบุคคลนั้นแลจะหลุดพ้นไป
เข้าสู่เมืองนฤพานได้ อันทุกคนมีความปรารถนา อยากไปเมือง
นิพพานกับองค์สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า นั้น เรา
ต้องการความว่างอันสุดท้ายนั่นเอง

เหตุฉะนั้นแหละ การเล่าเรื่องจิตว่างนั้นมันมีอยู่ ๓ ว่าง มันจะ
ว่างอะไร ว่างทำกิจการงานด้วยจิตว่างอย่างนั้นอย่างนี้ มัน
เป็นไปไม่ได้ง่ายๆ มันว่างชั่วคราวชั่วคราว ว่างอยู่ในความสงบ มัน
ก็ว่างเป็นตอน ว่างอยู่ในฌาน ว่างที่มันรู้แจ้งเห็นจริงด้วยตาเห็น

อยู่ก็ว่าง นอนอยู่ก็ว่าง ยืนอยู่ก็ว่าง เดินไปไหนก็ว่าง นั่งอยู่ก็ว่าง
ว่างเพราะผู้นั้นเป็นผู้มีสติปัญญา รู้แจ้งเห็นจริงในสภาวะธรรม
ทั้งหลาย ตั้งอยู่ในโลกนี้เรียกว่าธรรมฉฐิติ ธรรมนิยาม
สภาวะธรรม โลกนี้ตั้งอยู่อย่างนี้เองแล้วก็ดับไปตามสภาวะ โลก
นี้ย่อมนิยมเป็นอยู่อย่างนี้เอง โลกนี้มีความร้อนความหนาว มี
ความเกิด ความแก่ ความตายอยู่อย่างนี้เป็นธรรมชาติของโลก
เรียกว่าเวียนโลกให้เข้าใจ โลกนี้เป็นด้วยสภาวะธรรม เป็น
ธรรมดาของเค้า เราเกิดมามันก็เป็นอยู่อย่างนี้ เราไม่เกิดมันก็
เป็นอยู่อย่างนี้ แม้เราเฒ่าแก่ตายไปมันก็จะเป็นอย่างนี้
เรียกว่าสภาวะธรรม

ทำอย่างไรเราจึงจะรู้ให้จิตรู้แจ้งเห็นจริงอย่างนี้ ด้วยเป็นผู้มี
มหาสติ มหาปัญญา สอนจิตของตนเองให้ถอดถอนออกจากสิ่ง
เหล่านี้ แล้วก็จะว่างได้ ว่างตรงนี้ซิ ว่างมันจะสุขอยู่ตลอดทั้งวัน
ทั้งคืน เรียกว่าจิตว่างด้วยเป็นผู้มีสติสมบูรณ์ปัญญาสมบูรณ์
เรียกว่าจิตผ่องใส จิตรู้เห็นตามความเป็นจริง

เหตุฉะนั้นพวกเราท่านทั้งหลายเมื่อได้ยินได้ฟังแล้ว ก็ขอจง
จดจำนำเอาข้อธรรมนี้ไปประพฤติปฏิบัติฝึกหัดตนเอง ด้วยเป็น
ผู้มีสติปัญญาตามกำลังความสามารถแล้วก็ขอให้อำนาจของ
กุศลจงอำนาจอวยพรให้ผลแก่คณะศรัทธาทุกคนได้เป็นผู้มี
สติปัญญาแก่กล้าด้วยอำนาจบุญทั้งหลายนั้น ให้ทุกคนมี
ปัญญายกตนให้ว่างพ้นจากวัฏสงสารไป เข้าสู่เมืองนฤพานเป็น
เมืองที่ว่างเปล่าไม่มีความยึดมั่นถือมั่นอะไร ได้รับแต่ความสุข
เป็นฝ่ายเดียว ดังพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ **นิพพานัง ปรมัง
สุขัง** นิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง ฉะนั้นก็ขอให้พากันทุกคนทำจิต
สงบสักนิดหน่อย หมดเวลาก็ตาม และจึ่งค่อยๆ ออก

ที่มา: <https://youtu.be/FuAT5qXUDVE>